

You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: "Dzieci w procesie kształtowania postaw kulturowych. Przewodnik po ścieżkach edukacji regionalnej, wielo- i międzykulturowej. Materiały dla nauczycieli przedszkoli i szkół podstawowych". Red. T. Lewowicki, J. Suchodolska. Katowice – Cieszyn – Warszawa – Kraków 2011, ss. 199 [recenzja]

Author: Aleksandra Minczanowska

Citation style: Minczanowska Aleksandra. (2013). "Dzieci w procesie kształtowania postaw kulturowych. Przewodnik po ścieżkach edukacji regionalnej, wielo- i międzykulturowej. Materiały dla nauczycieli przedszkoli i szkół podstawowych". Red. T. Lewowicki, J. Suchodolska. Katowice – Cieszyn – Warszawa – Kraków 2011, ss. 199. [recenzja]. "Edukacja Międzykulturowa" (2013), nr 2, s. 244-247.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

znaczenie ukrainoznanawczego wydawnictwa o charakterze edukacyjnym w Stanach Zjednoczonych i Kanadzie, jakim są „Roczniki Ukraińskiej Unii Ludowej”.

Ogółem publikacja obejmuje 31 artykułów, które zostały przygotowane przez różnych autorów. Uporządkowane informacje na ich temat zostały zamieszczone na ostatnich stronach książki. Od razu można dostrzec, iż na temat edukacji w społeczeństwach wielokulturowych wypowiedzieli się znawcy problematyki – wybitni profesorowie, doktorzy i młodzi naukowcy z Polski oraz z Ukrainy. Stanowi to niewątpliwy atut recenzowanej publikacji, albowiem podczas jej studiowania można poszukiwać wspólnych wątków i zbliżonych ujęć na temat omawianych kwestii, uzupełnić i uporządkować dotychczasową wiedzę, a także postarać się uchwycić rozbieżne stanowiska w sposobie myślenia o istocie wielokulturowości, koncepcji i realizacji edukacji wielo- i międzykulturowej.

Barbara Chojnacka-Synaszkó

Dzieci w procesie kształtowania postaw kulturowych. Przewodnik po ścieżkach edukacji regionalnej, wielo- i międzykulturowej. Materiały dla nauczycieli przedszkoli i szkół podstawowych. Red. T. Lewowicki, J. Suchodolska. Katowice – Cieszyn – Warszawa – Kraków 2011, Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego, Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP w Warszawie, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, ss. 199.

Recenzowana książka jest pierwszym tomem teoretyczno-metodycznym opracowanym z myślą o nauczycielach przedszkoli i szkół podstawowych poszukujących nowych, wartościowych inspiracji do swojej pracy. Stanowi ona cenną pomoc dla pedagogów pragnących urozmaicić zajęcia, wprowadzając do nich elementy edukacji wielo- i międzykulturowej. Redaktorzy już we wstępie podkreślają istotną rolę edukacji w procesie rozumnego przygotowania młodego pokolenia do życia w wielokulturowym świecie, czyniąc z niej podstawowy warunek zapobiegania uprzedzeniom, przezwyciężania stereotypów, kształtowania umiejętności pokojowego współistnienia i współpracy w świecie pełnym konfliktów, odmienności i różności. Zauważają oni, że nadal brakuje opracowań, które wprowadzają Czytelnika w świat edukacji wielokulturowej, pokazując jednocześnie możliwości jej realizacji w pracy z dziećmi.

W strukturze książki wyróżniono dwie części odnoszące się do edukacji dzieci na poziomie przedszkolnym

i edukacji uczniów szkoły podstawowej. W obu znalazły się treści teoretyczne – stanowiące wprowadzenie i tło prezentowanych w dalszej części podrozdziałów, propozycji metodycznych. Poza tym zadbano o umieszczenie bogatej literatury, pomocnej zainteresowanym tą problematyką w pogłębianiu wiedzy, oraz licznych załączników prezentujących środki dydaktyczne wykorzystane do realizacji poszczególnych zagadnień. Warto tu jednak podkreślić, że nie są one narzucane przez Autorów, lecz stanowią propozycje inspirujące nauczycieli do samodzielnego ich modyfikowania lub dopełniania w zależności od ich indywidualnych warunków i sytuacji edukacyjnych. Wszystkie scenariusze są wynikiem współpracy pracowników akademickich, studentów i nauczycieli i zostały poddane praktycznej weryfikacji i ewaluacji. Na końcu książki został umieszczony wykaz publikacji składających się na serię „Edukacja Międzykulturowa”, który daje Czytelnikowi możliwość bliższego zapoznania się z literaturą związaną z edukacją międzykulturową.

We wprowadzeniu do pierwszej części, pt. *Przedszkolak wobec znajomości regionu, Innego i samego siebie*, Autorka – Jolanta Suchodolska – skupiła swą uwagę na charakterystyce rozwoju dziecka w okresie przedszkolnym oraz znaczeniu jego aktywności własnej i przeżywanych przez niego w tym okresie doświadczeń, które w istotny sposób sprzyjają osiągnięciu przez dziecko dojrzałości poznawczej, emocjonalnej, prowadzą do zwiększonej zdolności reagowania na otaczającą rzeczywistość

i rozumienie jej, a także kształtowania poczucia własnego Ja. Ukazała również nierozzerwalny związek rozwoju dziecka z kulturą i nieograniczone możliwości wyposażenia małych dzieci w odpowiednią wiedzę i umiejętności przystosowania się do życia w integrującej się Europie, z jednoczesnym zachowaniem świadomości własnych korzeni i tożsamości narodowej. Zostały tu również wymienione zadania przedszkola i nauczyciela w kształtowaniu postaw otwartych wobec siebie i świata.

W tej części zostały zaprezentowane dwa zagadnienia. Pierwsze dotyczy poznawania przez dziecko świata kulturowego. Autorka – Barbara Chojnacka-Synaszkó – podkreśla dużą rolę środowiska rodzinnego i przedszkolnego w procesie właściwego ukierunkowywania rozwoju małego dziecka zgodnie z jego naturalnym potencjałem, przy jednoczesnym uwzględnianiu szeroko pojętego środowiska. Realizacji tych zadań mogą pomóc cztery propozycje scenariuszy zajęć. W dwóch pierwszych szczególną uwagę zwrócono na przedstawienie wybranych elementów dziedzictwa lokalnego, tzw. małej ojczyzny. Najważniejszymi celami tych zajęć jest dostarczenie dziecku wiedzy dotyczącej najbliższej okolicy, gwary śląskiej i strojów ludowych z różnych regionów Polski, a tym samym wzbudzenie w dziecku poczucia bezpieczeństwa i zmniejszenie napięć związanych z jego funkcjonowaniem w różnych środowiskach kulturowych, a także kształtowanie tożsamości jednostkowej i w kontaktach z innymi ludźmi. Kolejne dwa scenariusze dotyczą

zagadnień związanych z życiem w skali europejskiej i pozwalają dzieciom zapoznać się z kulturą Włoch i Francji. Poza tym istotnym zadaniem, realizowanym na tych zajęciach, jest uświadomienie dzieciom, że inni ludzie, mimo wielu różnic kulturowych, też mają własne wartości, zwyczaje, język, potrzeby i oczekiwania.

Ważnym zadaniem edukacji przedszkolnej jest również dostarczanie dziecku wiedzy i wytwarzanie pozytywnych wyobrażeń na temat Innych, czyli uczenie go szacunku wobec zróżnicowania. Dlatego też w kolejnym bloku tematycznym – Suchodolska – w szczególności sposób skupiła się na kształtowaniu postaw tolerancyjnych i otwartych wobec odmienności, podkreślając ich szczególne znaczenie w procesie przygotowania dziecka do zetknięcia się ze światem wielokulturowym, pozbawionym stereotypów i uprzedzeń, poznawany poprzez własną aktywność, ciekawość i kontakt z artefaktami kulturowymi. Siedem propozycji metodycznych ma na celu przede wszystkim poznanie siebie, swoich rówieśników oraz zwyczajów i zachowań kulturowych Innych, kształtowanie wrażliwości wobec Innych, uczenie współdziałania i integrowanie z grupą, a tym samym kształtowanie tolerancji wobec siebie nawzajem i uświadomienie potrzeby szacunku wobec siebie i Innych, bez względu na różnorodne wskaźniki odmienności.

Alina Szczurek–Boruta we wprowadzeniu do części drugiej – *Dziecko w szkole podstawowej wobec dziedzictwa kulturowego regionu, narodu i Europy* –

dużo uwagi poświęciła zagadnieniom związanym z rozwojem dziecka w wieku od 7. do 10.–12. roku życia, znaczeniu czynników determinującym jego przebieg i ich roli w kształtowaniu się świadomości siebie jako podmiotu własnych działań. W pierwszym podrozdziale została podkreślona duża rola dziedzictwa kulturowego w procesie tworzenia się, szczególnie w okresie dzieciństwa, trwałych więzi emocjonalnych z „małą ojczyzną”, ojczyzną i wspólnotą europejską. Wskazano również na istotne znaczenie szkoły podstawowej w rozwoju społecznym, szczególnie w uwalnianiu na różnice i podobieństwa kulturowe, wzmacnianiu postawy szacunku i tolerancji wobec drugiego człowieka i jego kultury oraz osłabianiu stereotypów i uprzedzeń. Realizacji tych celów mogą służyć cztery propozycje metodyczne, zamieszczone w dalszej części podrozdziału, przeznaczone do realizacji w klasach I–III. Pozwolą one dzieciom w miłej atmosferze, w sposób przyjemny i aktywny przyswoić sobie wiedzę o własnej kulturze i dziedzictwie kulturowym wybranych krajów europejskich. W scenariuszach w szczególności sposób przewija się idea edukacji wielostronnej aktywności dzieci, z przewagą metod waloryzacyjnych, a więc metod opartych na przeżywaniu, odczuwaniu świata zewnętrznego oraz poznawaniu własnego. Ja poprzez ekspresję uczuć i emocji.

We wprowadzeniu do podrozdziału drugiego Aniela Różańska opisuje szkołę i jej znaczenie w procesie socjalizacji, kształtowania odpowiednich kompetencji komunikacyjnych potrzebnych

do skutecznej interakcji z członkami różnych kultur i budowania postawy otwartości na Innego. Nieodzownym elementem jest jednak przekaz wiedzy o innych ludziach, poznawanie wyznawanych przez nich wartości, ich potrzeb i oczekiwań, a także bezpośrednie spotkania z nimi. Realizacji tak rozumianych celów edukacji wielo- i międzykulturowej sprzyja osiem propozycji metodycznych przeznaczonych dla uczniów klas I–III i IV–VI, zaprezentowanych w dalszej części podręcznika. Poza tym zajęcia te dostarczą dzieciom wiedzy dotyczącej różnych religii świata i nauczą odpowiednich zachowań wobec ich wyznawców, uświadomią i pozwolą na odczuwanie potrzeby poznawania Innego, kształtowanie postawy tolerancji wobec Niego, a także rozwiną zdolność przekraczania granic i łamania stereotypów.

Ostatnim zagadnieniem podejmowanym w tym opracowaniu jest kształtowanie u dzieci postaw otwartych na świat i budowanie własnej tożsamości. Autorka – Gabriela Piechaczek-Ogierman – wyróżniając i opisując tożsamość osobową i kulturową, przypisuje szkole i nauczycielowi szczególną rolę w ich kształtowaniu. Przygotowane scenariusze dla uczniów szkoły podstawowej mają na celu przede wszystkim kształtowanie świadomości własnego Ja, poczucia przynależności do grupy społecznej, postaw patriotycznych i tolerancji wobec Innego, a także umacnianie więzi z krajem ojczystym. Wielostronna aktywność dzieci podczas zajęć pozwala na efektywną ich realizację i pobudzenie

sfery poznawczej, emocjonalnej, praktycznej i społecznej.

Recenzowana pozycja została przygotowana z dużą starannością i dbałością o wysoką wartość rozważań teoretycznych, jak i propozycji metodycznych. Jest to opracowanie, które z pewnością może stać się ważnym i pożytecznym źródłem inspiracji dla wychowawców poważnie traktujących problematykę edukacji międzykulturowej i pragnących przygotować swoich podopiecznych do życia w wielokulturowym świecie.

Aleksandra Minczanowska

Dzieci i młodzież w procesie kształtowania postaw kulturowych. Przewodnik po ścieżkach edukacji regionalnej, wielo- i międzykulturowej. Materiały dla nauczycieli gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych. Red. T. Lewowicki, J. Suchodolska. Katowice – Cieszyn – Warszawa – Kraków 2012, Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego, Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP w Warszawie, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, ss. 207.

Recenzowana książka – o charakterze teoretyczno-metodycznym – jest drugim tomem opracowanym jako pomoc dla nauczycieli, tym razem gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych. W przygotowanym przez Redaktorów wstępie podkreślony został brak takich prac, któ-